

بررسی نقش الگویی انقلاب اسلامی ایران

در بیداری اسلامی

محمد مهدی صابری

طلبه کارشناسی مرکز علمی تربیتی جامعه المصطفی (ص) العالمیه واحد آشتیان

چکیده

انقلاب اسلامی ایران باعث خیزش جهان اسلام شد. این انقلاب با پشتوانه آگاهی و ایمان مردم به رهبری امام خمینی ره شکل گرفت و نقش الگویی یافت بی گمان یکی از عوامل موثر در پیروزی و گسترش انقلاب اسلامی ایران رهبری امام خمینی(ره) و ویژگی های برتر انقلاب اسلامی ایران، مردمی بودن، دینی بودن و اتکا به معارف اصیل اسلامی است. مقاله حاضر در چهار محور نقش الگویی انقلاب اسلامی ایران در بیداری اسلامی را به مدد منابع کتابخانه ای و به شیوه تحلیلی توصیفی مورد ارزیابی قرار می دهد. الگو برداری جنبش های اسلامی معاصر از انقلاب اسلامی ایران به خصوص در حرکت های جهادی، شعار نویسی ها و تظاهرات و رجوع دوباره مردم به معارف اصیل اسلامی تجلی یافته است.

واژگان کلیدی: انقلاب، الگو، بیداری اسلامی، انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی.

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران نخستین نهضت بیداری اسلامی در دوران معاصر است. این انقلاب ارزش‌های دینی و اسلامی را احیا نمود و توانمندی اسلام را در ایجاد یک حکومت مستقل و ارزش محور به جهانیان اثبات نمود. مسلمانان پس از این انقلاب هویتی تازه یافتند و عزت و شخصیت اسلامی در آنان شکوفا گشت. بدین صورت کوشش استعمار برای گوشه‌نشینی و حقیر کردن اسلام شکست خورد و گرایش به اسلام تا ایجاد حکومت‌های اسلامی رشد نمود.

انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی با احیای با بازگشت به هویت اسلامی در مقابل تهاجمات غرب ایستادگی کرد و با توطئه استعمار گران مقابله نمود. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران توهم شکست‌ناپذیر بودن غرب از بین رفت و در طی حیات جمهوری اسلامی چهره واقعی غرب آشکار شد. مقاله حاضر با عنوان بررسی نقش الگویی انقلاب اسلامی ایران در بیداری اسلامی در صدد آن است که با بررسی وجوه و میزان تأثیر انقلاب اسلامی مردم ایران به رهبری امام خمینی (رحمه‌الله علیه) زمینه دوام و گسترده‌گی این انقلاب‌ها را کنکاش کند. در این راستا چهار محور تدوین شده است.

در محور اول کلیات بحث بررسی و به تعریف مفاهیم پرداخته شده است. محور دوم به باز شماری دلایل تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر جریانات بیداری اسلامی پرداخته است. محور سوم تغییر نگاه و گفتمان سیاسی جوامع اسلامی به واسطه انقلاب را بررسی کرده است و محور چهارم به بیان نمونه‌هایی از تبلور ارزش‌های اسلامی انقلاب ایران در نهضت‌های بیداری اسلام پرداخته است.

امید که با بازشناسی الگوهای مقاومت و مجاهدت و تقویت پایه‌های معرفتی جریانات انقلاب و بیداری اسلامی در سراسر جهان زمینه ظهور منجی عالم بشریت و منادی نجات و سعادت را فراهم نمایم.

محور اول (مفهوم شناسی

بیداری اسلامی

بیداری ضد خواب است (دهخدا، ۱۳۷۲: ذیل واژه) و به معنای فعالیت هوش و آگاهی به کار می‌رود. واژه اسلامی به معنای تبعیت و پیروی از آموزه‌های اسلام است. بیداری اسلامی به مفهوم زنده شدن

دوباره در پرتو اسلام اصیل است و به معنای دعوت مجدد به اسلام، احیای ارزش‌های اسلامی و دعوت به سوی احیای این ارزش‌ها به کار می‌رود. (صوفی نیارکی، ۱۳۹۱: ۲۹)

بیداری اسلامی خواست ملت‌های مسلمان برای بازگشت به زندگی و فرهنگ اسلامی است. بازگشت به مبانی و اصول اسلامی و فراتر رفتن دین از یک آیین اخلاقی و ورود آن به عرصه مدیریت اجتماع و سیاست و حاکمیت دین بر تمام شئون زندگی است. (یزدان پناه، ۱۳۹۰: ۱۹)

جنبش‌های بیداری اسلامی از نظر مقام معظم رهبری در فرمایشات‌شان این‌گونه تعریف شده است: «آنچه من به‌طور قاطع عرض می‌کنم، این است که به توفیق پروردگار یک حرکت جدیدی در این منطقه آغاز شده است. این حرکت، حرکت ملت‌هاست؛ حرکت امت اسلامی است؛ حرکت با شعار اسلام است؛ حرکت به سمت اهداف اسلامی است؛ نشان‌دهنده‌ی بیداری عمومی ملت‌هاست و طبق وعده‌ی الهی، این حرکت قطعاً و یقیناً به پیروزی خواهد رسید.» ایشان هم‌چنین خصوصیت‌های این تحولات را این‌گونه بیان می‌کنند: «یکی عبارت است از حضور مردم، و دیگری عبارت است از سمت‌وسوی دینی در این حرکت‌ها. این، دو عنصر اساسی است.» (بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی: ۱۳۹۰)

انقلاب اسلامی ایران

برای داشتن شناخت صحیح از انقلاب اسلامی ایران ابتدا باید دانست که انقلاب به چه معناست. انقلاب هم به دلیل پیچیدگی‌اش دارای معنای واحد و متفق‌ی نیست علاوه بر آن علوم مختلف نیز معانی مختلفی از این واژه ارائه داده‌اند.

انقلاب که در زبان انگلیسی معادل واژه REVOLUTION است از ریشه قلب در باب انفعال به دست می‌آید و در زبان فارسی به معنای حالی به حالی شدن، دگرگون شدن، برگشتن، تغییر، تحول و تبدل است. (دهخدا ۱۳۷۲: ۱۳: ۴۳۰) فرهنگ معین قیام گروهی برای واژگون کردن یک حکومت را انقلاب تعریف کرده است. (معین، ۱۳۶۴: ذیل واژه)

استاد شهید مرتضی مطهری، انقلاب را عصیان و طغیان مردم یک ناحیه یا سرزمین بر ضد نظم حاکم، برای ایجاد نظمی مطلوب دانسته‌اند که با حس پرخاشگری و روحیه طرد ظلم و وضع نامطلوب همراه

است. (مطهری، ۱۳۷۷: ۲: ۲۳-۴۳) ایشان انقلاب اسلامی ایران را نشأت گرفته از انقلاب صدر اسلام می‌دانند و آن را انقلابی می‌دانند که علاوه بر اینکه به عامل معنویت تکیه داشته است از عوامل اقتصادی و سیاسی نیز غافل نشده و با اسلامی کردن محتوا آنان را در خود قرار داده است. (مطهری، ۱۳۷۱: ۳۲) به‌طور کلی در تعریف انقلاب اسلامی ایران می‌توان این انقلاب را یک دگرگونی بنیادی در ساختار کلی جامعه دانست که موجب پیدایش یک نظام سیاسی منطبق بر جهان بینی، موازین و ارزش‌های اسلامی و نظام امامت دانست. این انقلاب بر اساس آگاهی و ایمان مردم، حرکت پیشگام متقیان و صالحان و قیام قهرآمیز توده‌های مردم شکل گرفت. (عمید زنجانی، ۱۳۷۱: ۳۷۰)

الگو

الگو از نظر لغوی طرح، سرمشق، نمونه، مثال و مدل ترجمه شده است، اما در اصطلاح و در علوم گوناگون به معانی متفاوت دارد که تقریباً نزدیک به هم هستند. در علم تعلیم و تربیت، معنای الگو بامعنای لغوی آن تطابق دارد و به طرح و نمونه یا مدلی از شکل یا اشیا یا موردی از رفتار اطلاق می‌شود. (سید داود، حسینی نسب و علی اصغر، اقدام، ۱۳۷۵: ۶۳۲) در مورد انسان نیز، الگو به شخصیتی گفته می‌شود که به دلیل دارا بودن برخی خصوصیات، شایسته تقلید و پیروی است. در روان‌شناسی اجتماعی، مدل به کسی گفته می‌شود که کودکان رفتارشان را تقلید کنند. (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۶۴۰) در علوم اجتماعی نیز، الگوها آن شیوه‌هایی از زندگی هستند که از فرهنگ نشأت می‌گیرند و افراد به هنگام عمل به‌طور طبیعی با این الگوها سروکار دارند و اعمال آن‌ها با این الگوها تطابق می‌یابد. (بیرو، ترجمه ساروخانی ۱۳۷۰: ۲۶۰)

محور دوم) دلایل تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر بیداری اسلامی

چه دلالتی منجر به الگو سازی انقلاب اسلامی ایران توسط جنبش های اسلامی معاصر شده است؟ انقلاب اسلامی ایران نخستین نهضت بیداری اسلامی در دوران معاصر است. این انقلاب ارزش‌های دینی و اسلامی را احیا نمود و توانمندی اسلام را در ایجاد یک حکومت مستقل و ارزش محور به جهانیان اثبات

نمود. اگرچه از حدود یک قرن پیش سید جمال‌الدین اسدآبادی، محمد عبده و... منادی بازگشت به اسلام و استقلال از غرب و شرق بودند و جنبش‌هایی برای تحقق این هدف شکل گرفت اما پیروزی انقلاب اسلامی ایران برای جهان اسلام دارای پیام بود و آن پیام این بود که بازگشت به اسلام و اتکا به مفاهیم ناب آن می‌تواند واقعیت پیدا کند. اسلام به‌عنوان یک دین غنی می‌تواند پاسخگوی تمامی جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها باشد. انقلاب اسلامی ایران، نمونه موفق و کارآمد انقلاب در سال‌های معاصر است که با رهبری مقتدرانه و هوشیارانه امام خمینی رحمه الله علیه محقق شد. روابط متقابل رهبری و مردم در این انقلاب به بهترین نحو ظهور داشته است. رهبر مردم ایران از جنس مردم و هم‌درد آنها و شخصی آگاه به معارف اصیل اسلامی بوده‌اند.

روش، شعار، اهداف انقلاب اسلامی ایران برگرفته از معارف اسلام بود که بحمدالله منجر به پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی گردیده است و علاوه بر آن راهبرد دیگر انقلاب‌ها هم شده است. هم‌اکنون انقلاب مردم جهان متأثر از شیوه‌ها و شعارهای انقلاب اسلامی ایران است. برپایی نظام جمهوری اسلامی و اقتدار آن در عرصه سیاست جهانی و مقابله موفق این نظام با بحران‌ها و توطئه‌های غرب و شرق مایه امید جهان اسلام گشت و هدف امت اسلامی را از داشتن جامعه اسلامی به برپایی حکومت اسلامی تغییر داد. مسلمانان پس از انقلاب اسلامی ایران هویتی تازه یافتند و عزت و شخصیت اسلامی در آنان شکوفا گشت. بدین صورت کوشش استعمار برای گوشه‌نشینی و حقیر کردن اسلام شکست خورد و گرایش به اسلام تا ایجاد حکومت‌های اسلامی رشد نمود.

به شهادت جنبش‌های اسلامی معاصر نهضت اسلامی ایران در حال نفوذ به جهان اسلام است. گفتمان روشن و متقن این انقلاب همه مسلمانان را وادار می‌کند تا برای تحقق آرمان‌هایشان به پا خیزند و خواسته‌های دینی خود را مطالبه کنند. این نفوذ بدون هیچ‌گونه مداخله در نظام‌های سیاسی آنان بوده و در قلب‌ها و جان‌های امت اسلامی صورت گرفته است. امام خمینی (رحمه الله علیه) می‌فرمایند: «معنای صدور انقلاب ما این است که همه ملت‌ها بیدار شوند و همه دولت‌ها بیدار شوند و خودشان را از گرفتارهایی که

دارند نجات دهند. (خمینی ، ۱۳۷۳ : ۱۳ : ۱۲۳) صدور با سرنیزه، صدور نیست. صدور آن وقتی است که اسلام، حقایق اسلام، اخلاق اسلامی، اخلاق انسانی، این‌ها رشد پیدا کند.» (خمینی ، ۱۳۷۳ : ۱۳ : ۲۶۳) می‌توان عوامل موثر در الگو سازی انقلاب اسلامی ایران برای سایر کشور ها را در چند مورد بر شمرد:

۱-۲) وجود امام خمینی (رحمه الله علیه) به‌عنوان نظریه پرداز و روشنگر این انقلاب. ایشان تنها اندیشمندی هستند که به‌عنوان نظریه پرداز وارد عمل شدند و با روشنگری‌های خود مردم ایران را بیدار کردند. ایشان عمل را با اندیشه پیوند زدند که نقش رهبری ایشان از عوامل مهم پیشرفت انقلاب اسلامی ایران بود.

۲-۲) مشروعیت دینی و سیاسی امام خمینی (رحمه الله علیه): امام خمینی رحمه الله علیه یک چهره مذهبی بودند که با رهبری ملت خود یک انقلاب را به سرانجام رساندند. حتی مخالفین ایشان مشروعیت و مقبولیت ایشان را تأیید کرده‌اند. (محمدی ، ۱۳۸۱ : ۴۵)

۳-۲) از قرن پانزدهم شخصیتی را نمی‌بینیم که افکار و عملکردش به اندازه امام خمینی (رحمه الله علیه) در جهان تأثیر گذار بوده باشد. راهبردهای ایشان حتی در جهان لیبرالیسم و کمونیسم هم مؤثر بوده است.

۳-۲) مقبولیت اجتماعی امام خمینی رحمه الله علیه: امام خمینی (رحمه الله علیه) برخلاف رهبران دیگر جنبش‌ها ارتباطی قوی و صمیمانه با امت خود و مخصوصاً مستضعفان امت داشته‌اند. اخلاق اسلامی رهبر انقلاب اسلامی تأثیر بی‌مثالی بر روی امت اسلامی داشت.

۴-۲) درک متقابل مردم و رهبری: زندگی ساده و عاری از تجمل امام خمینی (رحمه الله علیه) ایشان را شایسته رهبری بر همه مسلمانان می‌کردند. معیشت و وضع زیست ایشان در هنگام رهبری هیچ تفاوتی با زمان طلبگی ایشان نداشت. این شیوه زندگی تجلی روشن عمل به آرمان‌هایی بود که امام مردم جهان را به آن دعوت می‌کرد.

۵-۲) جهانی بودن هدف انقلاب: هدف انقلاب اسلامی تنها نجات اسلام و امت اسلامی نبود بلکه این نهضت هدفی جهانی داشت و در فکر نجات همه ملت‌ها و تمدن‌ها بود. پیام امام خمینی (رحمه الله علیه) به گورباچف و پاپ گویای این امر است. این ارتباط و دلسوزی انقلاب اسلامی ایران را با همه جهان مرتبط کرد.

۲-۶) مردود و نا کارآمد دانستن الگوهای غرب: انقلاب اسلامی ایران علاوه بر این که اهداف جهانی داشت جهانی بودن الگوهای غربی را نیز رد می کرد و برخلاف بسیاری از متفکران مسلمان توانایی الگوهای غربی برای هدایت و نجات انسان را زیر سؤال می برد. (پارسا، ۱۳۸۹، ۳۷۶)

۲-۷) تبیین قدرت حقیقی در انقلاب مردم ایران: انقلاب اسلامی ایران معنای قدرت را از مفهوم مادی آن به مفهوم جدیدی تغییر داد. پیش از انقلاب منابع مادی قدرت را معنا می کردند ولی پس از انقلاب با تأثیر امام خمینی (رحمه الله علیه) این معنا به مفاهیمی همچون عقاید، پرورش افکار و اطلاع رسانی تغییر یافت. (شعبانی، ۱۳۹۱: ۴۰۴)

انقلاب اسلامی ایران به شهادت عوامل ذکر شده از بهترین و مهم ترین الگوهای جنبش های عصر حاضر جهان اسلام است.

محور سوم) تغییر نگاه و گفتمان سیاسی جوامع اسلامی به واسطه انقلاب اسلامی ایران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، ادبیات جهان شرق و غرب نسبت به اسلام و امت اسلامی تغییر چشمگیری داشت و امت اسلامی با جایگاهی متفاوت در جهان روبرو شدند. انقلاب اسلامی ایران تحقق همان هشدار است که آرنولد توین بی تاریخ دان مشهور انگلیسی به امپریالیسم داده بود. او در کتاب تمدن در بوته آزمایش می گوید: خطر پان اسلامیسیم رفع شده است. اما اگر مستضعفین جهان خواستار یک رهبر مستقل بومی شده و به شورش برخیزند. آوازه این شورش روح نظامی اسلامی را از خواب بیدار خواهد کرد و اگر وضع کنونی جهان منجر به یک جنگ نژادی شود اسلام بار دیگر نقش تاریخی خود را ایفا خواهد کرد. (توین بی، ترجمه یعقوب آژند، ۱۳۶۲: ۱۱۷)

پیروزی نهضت آزادی خواهی مردم ایران موجب تغییر نگاه ها و رفتار های سیاسی در تمام جهان شد. نمونه هایی از این تغییرات را می توان این گونه برشمرد:

۳-۱) بازتعریف مشروعیت و مقبولیت

قبل از انقلاب اسلامی ایران کشورهای جهان توسط عوامل مادی مثل قدرت نظامی، اقتصادی، جغرافیای، جمعیتی و ... شناخته می شدند. این عوامل موجب ایجاد طبقه بندی هایی چون کشورهای ابرقدرت، قدرت

بزرگ و قدرت کوچک شده بود. پیروزی انقلاب اسلامی ایران بر یکی از بهترین ارتش‌های زمان و بر دولتی که تحت حمایت بزرگ‌ترین قدرت‌های جهان بود آن‌هم با کمترین امکانات و تنها با اتکاء بر قدرت مردمی باعث پدید آمدن معیارهای جدید همچون ایمان، جهاد، شهادت و ... شد. انقلاب اسلامی بر پایه این ارزش‌های دینی مثل معنویت، اخلاق و عدالت شکل گرفت و به پیروزی رسید و این عناصر را به‌عنوان چهارچوب جدید در نظام سیاسی مطرح نمود. (محمدی ۱۳۸۶: ۹۱)

۳-۲) تغییر در شیوه رایج گفتمان سیاسی

امروزه، امروز ابزار سلطه، استعمار و حکومت راندن بر مردم است. این رفتار جزئی از اقدامات نظام سلطه برای تحت تأثیر قرار دادن کشورهای سلطه‌پذیر است. لزوماً قرار نیست تهدیدها عملی شود. تهدیدکننده با فعل تهدید می‌خواهد برای رسیدن به اهداف استعماری خود بر تهدیدشونده سلطه یابد. ایران بعد از انقلاب اسلامی با شعار نه شرقی، نه غربی مقاومت خود در برابر نظام سلطه که بر پایه تهدید بنا شده بود، را ابراز کرد. سلطه‌گران ابتدا سعی کردند با از بین بردن ساختارها و حذف افراد مؤثر نظام نو بنیاد جمهوری اسلامی که تازه بنا شده بود را دچار مشکل کنند. ترورها، طراحی کودتای نوژه، هشت سال جنگ تحمیلی و ... همه از این قسم تلاش‌های ناموفق بوده‌اند. این شکست‌ها نظام غرب را از جنگ سخت منصرف کرد و رویکرد نظام سلطه را از خود افراد، به تلاش برای تغییر نگاه و در نتیجه رفتار افراد درون نظام معطوف کرد. تهاجم فرهنگی، تحریم و تولید خرده‌فرهنگ‌های هنجاری-اجتماعی از این دسته اقدامات است که عدم اختلال در سیستم اقتصادی، پیروزی‌های بزرگ علمی، انتخابات پر شور سراسری در جمهوری اسلامی و ... این راه را نیز با بن‌بست مواجه کرد. (خجسته، ۱۳۹۱: ۷۳۲-۷۴۷)

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: در طول این چند سال هر کاری که این‌ها کردند خدای متعال آن را باطل کرده است. اما به‌هر حال دشمن مانع تراشی و ایجاد مشکل می‌کند. در جاهایی هم رسوا می‌شود. اما دست بر نمی‌دارد. اینجا است که مسئله اتحاد و وحدت اسلامی و تفاهم اسلامی معنا پیدا می‌کند. ببینید این مسئله چقدر مهم است، چقدر برای فردای دنیای اسلام حائز اهمیت است! (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، ۱۳۷۶)

۳-۳) انقلاب اسلامی در مقام نفی رویکرد غرب

انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی با احیاءگری و بازگشت به هویت اسلامی در مقابل تهاجمات غرب ایستادگی کرد و با توطئه استعمارگران مقابله نمود. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران توهم شکست‌ناپذیر بودن غرب از بین رفت و در طی حیات جمهوری اسلامی چهره واقعی غرب آشکار شد. استعمارگران همواره در طول تاریخ تلاش کرده‌اند با دست‌اندازی بر سرزمین دیگران منافع خود را تأمین نمایند و بر قدرت نامشروع خود اضافه کنند. استعمار کهنه، نو و فرانو حاصل همین تلاش‌ها بوده‌اند. استعمار کهنه از طریق اشغال نظامی، استعمار نو از طریق حکومت دست‌نشانده‌ها بر سرزمین‌های مستعمره و استعمار نو از طریق حمله به هویت، فرهنگ، ایمان و ارزش‌های یک ملت صورت می‌گیرد. نابودی هویت در نظر نظام سلطه همواره یکی از مؤثرترین راه‌ها برای تسلط به کشورهای مستعمره بوده است. از نظر آنان نابودی هویت اسلامی یعنی از بین رفتن تمام رفتارهای پرخطری که می‌توانند تهدیدی برای اهدافشان باشد. هنگامی که هویت و باورها انسان‌ها تغییر کند، حکومت‌ها هم تغییر می‌کنند. هویت اصیل اسلامی در تضاد با هویت غربی است. چراکه اسلام برخلاف غرب که همه‌چیز را در سایه مادیات می‌بیند حکم به انسانیت و توجه بیشتر به معنویت می‌دهد. (درزی کلایی، ۱۳۹۱: ۶۱۷-۶۴۰)

۳-۴) رهبری معنوی حضرت امام الگوی حرکت اسلامی

در عصر پیروزی انقلاب اسلامی ظهور رهبرانی باشخصیت امام خمینی (رحمه الله علیه) که متعلق به باورها و اخلاق اسلامی بودند و بیش از هر چیز و قبل از پیروزی به ادای تکلیف الهی توجه داشتند در صحنه سیاست امری بدیع و استثنایی بود به‌ویژه که این رهبران توانستند در انجام مأموریت‌های الهی خود پیروز شوند. (محمدی، ۱۳۸۶: ۵۱۶)

رهبری امام خمینی رحمه الله علیه در بیداری اسلامی نقش به‌سزایی داشت. نقش امام خمینی (رحمه الله علیه) در نظریه‌پردازی و احیاء تفکر و ارزش‌های اسلامی غیرقابل‌انکار است و به اعتقاد و اعتراف بسیاری از اسلام‌شناسان و جامعه‌شناسان غربی، ایشان آنچه را بسیاری صرفاً به‌عنوان یک آرمان بازگو می‌کردند

در صحنه عمل پیاده کردند. (محمدی، ۱۳۸۵: ۲۵) امام خمینی (رحمه الله علیه) آغازگر راه بیداری اسلامی بودند و اندیشه مقام معظم رهبری با رویکردهای تازه به این راه پویایی می‌بخشد. امام خمینی (رحمه الله علیه) در ارائه اسلام اصیل با رویکرد نوین و بازتعریف مجدد آن بسیار موفق عمل کرد و توانست قدرت اسلام را به صحنه‌های جهانی بازگرداند. نظام سلطه در برابر این اندیشه‌ها دچار تزلزل شدیدی گشت که نمودها و آثارش تاکنون باقی است. اندیشه‌های امام خمینی (رحمه الله علیه) تبدیل به الگویی برای خیزش علیه نظام سلطه جهانی که امروزه مشاهده می‌شود شده است. (دانشیار، ۱۳۹۰: ۱-۱۰)

نقش رهبری در بروز و ظهور انقلاب‌های سراسر جهان نقش کلیدی و موثر است. هر چه رهبری قدرتمند تر و سازماندهی شده وارد عمل شود آثار و دستاورهای بالاتری نصیب ملت انقلابی خواهد کرد.

محور چهارم) نمونه‌هایی از تبلور ارزش‌های اسلامی انقلاب ایران در نهضت‌های بیداری

اسلامی

انقلاب اسلامی ایران به دلیل جذابیت در شعارها، اهداف، روش‌ها، محتوا و نتایج حرکت‌ها و سابقه مشترک دینی و تاریخی و شرایط محیطی منطقه‌ای و بین‌المللی، پدیده‌ای اثرگذار در جهان اسلام بوده است امروزه نه تنها بر علاقه‌مندان و شیفتگان انقلاب اسلامی بلکه حتی بر دشمنان و مخالفین این انقلاب تردید باقی نمانده که انقلاب اسلامی در ایران نقطه عطف مهمی در جهان اسلام و حتی در جهان بشریت بوده است. (طاهری، ۱۳۸۸: ۱۰۱)

در این بین می‌توان به مواردی که ارزش‌های اصیل انقلاب ایران در نهضت‌های بیداری اسلامی تجلی یافته است اشاره نمود:

۴-۱) مردمی بودن

جنبش‌های بیداری اسلامی دریافته اند که اسلام توانایی بسیج توده‌های مردم را دارد بر این اساس آن‌ها از اتکا به قشر روشنفکر به سوی اتکا به مردم گرایش یافتند و در نتیجه پایگاه مردمی خود را گسترش دادند این جنبش‌ها پس از انقلاب اسلامی ایران مبارزات خود را به صورت مردمی پی می‌گیرند.

دکتر حسین الترابی رهبر جبهه اسلامی سودان انقلاب اسلامی را مروج اندیشه کار مردمی و استفاده از توده‌های کار مردم می‌داند به عقیده او این تجربه از هدایای انقلاب اسلامی به جهان اسلام است. (کرهودی ، ۱۳۸۰: ۳۰۵)

۴-۲) گرایش به شهادت

پس از انقلاب اسلامی، شهادت مفهوم واقعی خودش را در میان ملل مسلمان باز یافت جنبش‌های اسلامی پس از انقلاب اسلامی ایران، جهاد، شهادت و ایثار جان را به عنوان اصول اساسی پذیرفته‌اند. این اصول که سمبل حرکت‌های انقلابی شیعیان و شعار انقلاب اسلامی بود اکنون به عنوان اصل اساسی مبارزات این جنبش‌ها پذیرفته و به صورت تکلیف و فریضه‌ی اسلامی درآمده است. سخنگوی جهاد اسلامی فلسطین در دیدار با امام خمینی (رحمه الله علیه) در خطاب به ایشان گفت: با ظهور انقلاب شما، ملت مسلمان و بزرگ ما فهمید که راهش راه جهاد و مبارزه است. (جعفریان ، ۱۳۷۸: ۲۳۸)

۴-۳) احترام به ارزش‌هایی چون حجاب

با پیروزی انقلاب اسلامی گرایش به حجاب اسلامی در اقصی نقاط جهان افزایش یافت. در کشورهای لبنان و الجزایر چادر، سمبل حجاب ایرانی، مورد استفاده قرار گرفت. زنان فلسطینی گرایش بیشتری به حجاب پیدا کردند و... حجاب حتی تا دل اروپا هم نفوذ کرد تا جایی که مخالفت دولت فرانسه و گرایش به حجاب در مدارس فرانسه منجر به جنگ روسری و منع حجاب در مدارس و اماکن دولتی فرانسه انجامید. (فضل الله ، ۱۳۸۲: ۱۲)

۴-۴) شعارنویسی

بعد از انقلاب اسلامی شعارنویسی به شیوه‌ی ایرانیان مورد توجه جنبش‌های مسلمان قرار گرفت. به عنوان مثال مردم مصر در مخالفت با رژیم مبارک، شعارهای لاله الا الله، محمد رسول الله، و آیات قران را بر شیشه

اتومبیل می‌نویسند در نجف نیز شعارهای بله به اسلام و نه به عفلق بر روی دیوارها نوشته می‌شود. (جمشیدی، ۱۳۷۴: ۲)

۴-۵) تظاهرات به سبک ایران

یکی دیگر از آثار فرهنگی انقلاب اسلامی ایران بر حرکت‌های اسلامی تظاهرات به سبک ایران است. مثلاً مردم شهرهای عراق در تأیید انقلاب اسلامی ایران در روز ۲۳ بهمن ۱۳۵۷ تظاهراتی شبیه به تظاهرات مردم ایران بر پا نمودند. شیعیان عربستان سعودی اندکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در شهرهای قطیف، صفر، اباقیق، خنجی و شیوات دست به تظاهرات زدند. (شعبانی، ۱۳۹۱: ۴۱۶)

نتیجه‌گیری

انقلاب اسلامی ایران به‌عنوان اولین جنبش اسلامی دوران معاصر با رهبری امام خمینی (رحمه الله علیه) موجب پیدایش نظامی سیاسی منطبق بر جهان بینی و ایدئولوژی اسلامی شد. پایه‌های اساسی این انقلاب آگاهی و ایمان مردم به رهبری پیش‌گامان، متقیان و نخبگان بود. پیروزی چنین انقلابی به جهانیان پیام شکست غرب، بازگشت به اسلام و اتکا به مفاهیم آن را مخابره نمود. وجود رهبری قوی مانند امام خمینی (رحمه الله علیه) به‌عنوان نظریه پرداز و رهبری با مقبولیت و تأثیر جهانی کم‌نظیری که داشتند از مؤلفه‌های اساسی این انقلاب بود. هم‌چنین هدف جهانی انقلاب که آن را محدود به مرزهای زمینی نمی‌کرد موجب تأثیرگذاری چشم‌گیرش در جنبش‌های اصلاح‌طلبانه در کشورهای اسلامی شد. این انقلاب با رد اهداف مادی غرب و ارائه اهداف متعالی معنوی و انتقاد به الگوهای غربی هدف این جنبش‌ها را از تشکیل جامعه اسلامی به سمت درخواست حکومت اسلامی در سرتاسر جهان سوق داد.

رهبری انقلاب اسلامی ایران امام خمینی (رحمه الله علیه) و جانشین خلف ایشان مقام معظم رهبری با اندیشه‌های بلند، بصیرت مثال‌زدنی و زندگی مطابق آموزه‌های اسلام و عاری از تجمل خود با عموم امت اسلامی رابطه قوی برقرار کردند و به‌زودی به راهنمایی برای جنبش‌های اسلامی در اقصی نقاط جهان تبدیل شدند. این انقلاب و به تاسی از آن جنبش‌های بیداری اسلامی مشروعیت و مقبولیت را با مفاهیم اسلامی مجدداً برای جامعه جهانی تعریف کردند و با ایستادگی در مقابل امپریالیسم جهانی موجب

عقب‌نشینی آن از ادبیات تهدید‌آمیز و زورگویانه شان شد. ویژگی‌های برتر انقلاب اسلامی ایران، عدم وابستگی به هیچ‌یک از قدرت‌های جهانی، اتکا به معارف اصیل اسلامی، رهبری قدرتمند، تشکیل نظام قدرتمند و موفق جمهوری اسلامی و مشارکت فعال در عرصه جهانی به‌زودی موجب الگوبرداری جنبش‌های اسلامی شد که می‌توان رو آوردن به آحاد مردم به‌جای افراد فرهیخته و شاخص، حرکت‌های جهادی و شهادت‌طلبانه، شعارنویسی‌ها و تظاهراتی که به سبک ایرانی اسلامی در این انقلاب برگزار می‌شد را از این نمونه‌ها برشمرد

پیشرفت روزافزون این جنبش‌های اسلامی و موفقیت آن‌ها در عراق، لبنان و دیگر کشورهای اسلامی با اقتدا به انقلاب اسلامی ایران را می‌توان نقطه امید در تشکیل جامعه اسلامی نوین دانست.

منابع و مأخذ

۱. اقبال لاهوری، علامه شیخ محمد (۱۳۵۸)، اسرار خودی و رموز بی خودی، تهران، نشر بنیاد فرهنگ ایران
۲. بیرو، آلن ، فرهنگ علوم اجتماعی(۱۳۷۰) ترجمه باقر ساروخانی، تهران ، انتشارات کیهان
۳. پارسا نیا، حمید (۱۳۸۹) حدیث پیمانہ ، قم، انتشارات معارف
۴. توین بی، آرنولد (۱۳۶۲) تمدن در بوته آزمایش ، ترجمه یعقوب آزند، تهران، نشر مولی
۵. حسینی نسب سید داود، و علی اصغر، اقدام (۱۳۷۵) فرهنگ واژه ها، تعاریف و اصطلاحات تعلیم و تربیت، تبریز ، انتشارات احرار
۶. جعفریان، رسول (۱۳۷۸) مقالات تاریخی ، قم ، الهادی
۷. جمشیدی، محمد حسین (۱۳۷۴) ارتباط متقابل انقلاب اسلامی ایران و جنبش شیعیان عراق ، قم ، مجموعه مقالات انقلاب اسلامی و ریشه های آن، نهاد نمایندگی رهبری در دانشگاه ها
۸. خجسته، کمیل (۱۳۹۱) تاثیر مقاومت بر بیداری اسلامی، مقالات برگزیده همایش نظریه بیداری اسلامی، تهران، نهضت نرم افزاری
۹. دانشیار ، علیرضا (۱۳۹۱) نقش امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری در بیداری اسلامی، تهران، نشر انقلاب اسلامی
۱۰. درزی کلایی، محمد رضا (۱۳۹۱) تقابل غرب با بیداری اسلامی (با تاکید بر هویت)، مقالات برگزیده همایش نظریه بیداری اسلامی، تهران، نهضت نرم افزاری
۱۱. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۲) لغت نامه دهخدا ، تهران ، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران
۱۲. ساروخانی ، باقر (۱۳۷۵) دائرة المعارف علوم اجتماعی، تهران ، انتشارات کیهان
۱۳. سایت Khamenei.ir ، بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی در آغاز سال ۹۰
۱۴. شعبانی، حجت (۱۳۹۱) پیروزی انقلاب اسلامی طلیعه دار بیداری اسلامی،مقالات برگزیده همایش نظریه بیداری اسلامی، تهران، نهضت نرم افزاری
۱۵. صوفی نیارکی، تقی (۱۳۹۱) بیداری اسلامی هویت تمدنی و چالشهای پیش رو، تهران، انتشارات نهضت نرم افزاری
۱۶. طاهری، سید مهدی (۱۳۸۸) باز خوانی تاثیرات انقلاب اسلامی ایران بر بیداری مسلمانان، قم ، مرکز بین المللی نشر المصطفی
۱۷. عمید زنجانی، عباس علی (۱۳۷۰) انقلاب اسلامی و ریشه های آن، تهران ، نشر کتاب سیاسی

۱۸. فضل الله، سید محمد حسین (۱۳۸۲) منع استفاده از حجاب در مدارس فرانسه ترجمه محمد جمعه امینی، قم، پگاه حوزه، ش ۱۲۲
۱۹. کرهرودی، حسین (۱۳۸۰) انتفاضه فلسطین، مولود اصول گرایي اسلامی معاصر، فصل نامه علوم سیاسی، سال چهارم، ش ۱۴
۲۰. محمدی، منوچهر (۱۳۸۱) انقلاب اسلامی؛ زمینه ها و پیامدها، قم، نشر معارف
۲۱. محمدی، منوچهر (۱۳۸۶) بازتاب جهانی انقلاب اسلامی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
۲۲. مطهری، مرتضی (۱۳۷۷) مجموعه آثار، قم، انتشارات صدرا
۲۳. مطهری، مرتضی (۱۳۷۱) پیرامون انقلاب اسلامی، قم، دفتر انتشارات اسلامی
۲۴. معین، محمد (۱۳۶۴) فرهنگ فارسی معین، تهران، انتشارات امیر کبیر
۲۵. موسوی خمینی، روح الله (۱۳۷۳) صحیفه نور، تهران، سازمان چاپ و نشر وزارت فرهنگ و ارشاد
۲۶. یزدان پناه، مهدی (۱۳۹۰) مجموعه مقالات با موضوع بیداری اسلامی، تهران، دفتر مطالعات اجتماعی وزارت علوم